

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

О. Б. Жильцов

04 09 2014 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Право в державному управлінні

Спеціальність 8.15010001 «Державне управління»

Інститут суспільства

2014-2015 навчальний рік

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

_____ О. Б. Жильцов

«   » _____ 2014 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАВО В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

**Освітній напрям 1501 “Державне управління”
спеціальність 8.15010001 «Державне управління»
освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр**

Інститут суспільства

2014-2015 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни **Право в державному управлінні** для студентів за напрямом підготовки 1501 Державне управління, спеціальністю 8.15010001 Державне управління.

Розробник – Мельниченко В. І. кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри державного управління та управління освітою,

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри державного управління та управління освітою. Протокол від « 03 » вересня 2014 р. № 1

Завідувач кафедри державного управління та управління освітою _____ Т. В. Поспєлова

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	5
II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ.....	8
1. Опис предмета навчальної дисципліни.....	8
II. Тематичний план навчальної дисципліни.....	9
III. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДИСЦИПЛІНИ	11
Змістовий модуль I. Теорія держави і права	11
Змістовий модуль II. Конституційне право.....	15
Змістовий модуль III. Адміністративне право	22
IV. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ	27
V. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	28
VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.....	30
VII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	38

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Право в державному управлінні» (далі – Програма) є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою державного управління та управління освітою Інституту суспільства на основі ОПП відповідно до затвердженого навчального плану.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України «Про перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра» (лист № 1/9-736 від 06.12. 2007 р.)

Програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання в Київському університеті імені Б.Д. Грінченка відповідно до вимог ОКХ, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни.

Програма визначає перелік, обсяг, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів, необхідне навчально-методичне забезпечення.

Навчальна дисципліна «Право в державному управлінні» належить циклу професійної та практичної підготовки нормативної частини блоку навчальної програми (Н.5).

Зв'язок з іншими дисциплінами: дисципліна “Право в державному управлінні” має міждисциплінарний характер; вона інтегрує відповідно до свого предмету знання з інших освітніх і наукових галузей політологічних, соціологічних, державно-управлінських.

Метою викладання навчальної дисципліни “Право в державному управлінні” є формування сучасних теоретичних знань, практичних умінь і навичок щодо функцій, методології теорії держави і права, закономірностей становлення та розвитку державно-правових явищ; щодо основних положень Конституції України, які визначають основи державного та суспільного ладу України, права, свободи та обов'язки людини і громадянина; щодо застосування норм права у процесі прийняття управлінських рішень.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни “Право в державному управлінні” є

- набуття знань з сучасної теорії держави і права (предмету, функцій та методології теорії держави і права, закономірностей становлення та розвитку державно-правових явищ);
- з конституційного і адміністративного права, та їх місця і ролі в механізмі державного управління;
- з державно-правової практики окремих зарубіжних країн з метою прогнозування конституційно-правового розвитку України;

- з проблем реформування адміністративного права.

Опанувавши курс «Право в державному управлінні», студенти повинні **знати** :

- відповідно до програми закономірності розвитку державно-правових явищ та основні категорії й інститути конституційного та адміністративного права;
- основні положення Конституції та законів України, які визначають порядок організації та діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

- ситуації виходячи із трансформаційних процесів розбудови держави

Навчальні результати / досягнення: студенти набувають уміння та навички:

- застосовувати набуті знання в процесі аналізу вітчизняної та зарубіжної державно-правової практики з метою прогнозування конституційно-правового розвитку України;

- самостійно орієнтуватися в системі законодавства України та застосовувати норми конституційного та адміністративного права в процесі підготовки державно-управлінських рішень;

- самостійно аналізувати нормативно-правові акти та виявляти прогалини та неузгодженості в правовому регулюванні суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління;

- розробляти та вносити рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення чинного конституційного та адміністративного законодавства України, брати участь у складі робочих груп з розробки законопроектів;

- розробляти проекти нормативних актів щодо соціально-економічних процесів на підставі аналізу економічних теорій, результатів моніторингу, соціологічних досліджень, застосування інших дослідницьких засобів вивчення показників суспільного життя, використовуючи різні моделі управління та методи оцінки економічної ситуації виходячи із трансформаційних процесів розбудови держави;

- розробляти пропозиції щодо вдосконалення чинної нормативно-правової бази на основі виявлених ознак її недосконалості за результатами вивчення та аналізу ефективності діючих нормативно-правових документів, існуючої практики регулювання суспільних відносин;

- розробляти пропозиції до проектів законів та інших нормативно-правових актів на підставі аналізу ефективності діючих документів із застосуванням конституційного права, існуючих регламентів законодавчої і виконавчої влади на принципах розбудови громадянського суспільства, використовуючи метод системного аналізу;

- розробляти проекти нормативно-правових актів, які спрямовані на підтримку малого і середнього підприємництва, забезпечення функціонування різних господарчих структур, що побудовані на різних

формах власності, на засадах конституційно-правової регламентації законодавчого і нормотворчого процесів;

- готувати пропозиції щодо поділу організації на підрозділи, визначення їх взаємовідносин, повноважень, механізмів передачі повноважень засобами державного регулювання;

- контролювати виконання заходів щодо реалізації політики у відповідній сфері, регіону, галузі, виконання законодавчих і підзаконних актів в обумовлені терміни засобами адміністрування;

- координувати хід виконання міжнародних, державних, регіональних, галузевих (міжгалузевих) проектів і програм, використовуючи методи розроблення і прийняття рішень;

- контролювати стан трудової і виконавської дисципліни шляхом збору даних про діяльність підрозділів чи окремих працівників згідно з чинним законодавством;

- організовувати розроблення проектів нормативних актів з питань діяльності органу влади, структурного підрозділу, використовуючи різні моделі управління та методи оцінки економічної ситуації виходячи із трансформаційних процесів розбудови держави;

- здійснювати своєчасне подання інформації та звітності з питань діяльності території, галузі, підприємства, установи, організації або їх структурних підрозділів;

- здійснювати належне інформування громадськості про діяльність органу управління шляхом постійного зв'язку із засобами масової інформації;

- вносити на розгляд керівництва пропозиції з удосконалення діяльності підпорядкованих структур, організації праці підлеглих службовців;

- забезпечувати, за участю зацікавлених осіб, розроблення проектів нормативних актів з врегулювання соціально-економічних процесів, з питань їхньої діяльності на підставі аналізу економічних теорій, результатів моніторингу, соціологічних досліджень, застосування інших дослідницьких засобів вивчення показників суспільного життя, використовуючи різні моделі управління та методи оцінки економічної

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 162 год., із них:

1. лекції – 8 год.;
2. семінарські заняття – 8 год.;
3. самостійна робота – 138 год.;
4. модульний контроль – 8 год.

II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

1. Опис предмета навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни "Право в державному управлінні" є теоретичні засади держави і права, сукупність суспільних відносин, врегульованих нормами конституційного і адміністративного права.

Дисципліна	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідно до ECTS: <i>4,5 кредити</i>	Шифр та назва галузі знань: <i>1501 «Державне управління»</i>	Частина програми (нормативна, вибір закладу, вибір студента): <i>Нормативна</i>
Кількість змістовних модулів: <i>3 модулі</i>	Спеціальність: <i>8.15010001 «Державне управління»</i>	Рік підготовки: 5 Семестри: 1,2
Загальний обсяг дисципліни: <i>162 години</i>	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>«Магістр».</i>	Аудиторні заняття: 16 год. З них: Лекції: 8 год. Семінарські заняття: 8 год. Самостійна робота: 138 год.
Кількість тижневих годин: <i>2 години</i>		Модульний контроль: 8 год. Вид контролю: ПМК

II. Тематичний план навчальної дисципліни

№	Назва теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудит.	Лекції	Сем	Інд. роб	Модульн. контроль	Підсумк. контроль	Сам. роб.
Змістовний модуль 1.									
Теорія держави і права									
1.	Поняття теорії держави і права	6							6
2.	Загальна теоретична характеристика держави.	9		2	2				5
3.	Поняття, сутність та походження права ”.	6							6
4.	Правові норми	6							6
5.	Система права і система законодавства	6							6
6.	Реалізація норм права	5							5
7.	Правові відносини	6			1				5
8.	Правопорушення та юридична відповідальність	7							7
	Разом	51		2	3		4		46
Змістовий модуль 2									
Конституційне право									
9.	Предмет, джерела і система конституційного права.	4							4
10.	Конституційні засади суспільного і державного ладу	8		2	1				5
11.	Конституційні засади статусу людини і громадянина	5							5
12.	Виборче право і виборчі системи	4							4
13.	Парламент як орган законодавчої влади	5		1					4
14.	Конституційний статус глави держави	5							5
15.	Уряд як орган виконавчої влади.	6			1				5
16.	Судова влада.	6			1				5
17.	Конституційні засади адміністративно-територіального устрою. Місцеве самоврядування	4							4
18.	Конституційні процедури	2							2

	Разом	50		3	3		2		46
Змістовний модуль 3 Адміністративне право									
19.	Вступ до адміністративного права	9							9
20.	Суб'єкти адміністративного права.	11		2					9
21.	Діяльність суб'єктів публічної адміністрації	11			1				10
22.	Адміністративні провадження: поняття та види.	10		1	1				8
23.	Адміністративний процес	10							10
	Разом	51		3	2		2		46
	Разом за навчальним планом	162		8	8		8		138

III. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Теорія держави і права

Тема 1. Поняття теорії держави і права

Анотація Предмет, метод і функції теорії держави і права. Єдність і взаємозв'язок предмета і метод теорії держави і права. Місце науки теорії держави і права в системі юридичних наук. Теорія держави і права як фундаментальна юридична дисципліна загальнотеоретичного характеру та значення.

Основні поняття теми: теорія держави і права, предмет держави і права, метод держави і права, система юридичних наук.

Тема 2. Загальна теоретична характеристика держави

Анотація Феномен держави. Поняття й ознаки держави. Причини виникнення й основні теорії походження держави. Типологія держав. Історичні типи держави. Форми держави. Форма правління. Державний (політичний) режим. Територіальний поділ держави. Функції держави. Мінімальні функції держави. Межі державного втручання в сферу громадянського суспільства. Механізм держави. Місце та роль держави в політичній системі та здійсненні державної влади.

Основні поняття теми: держава, ознаки держави, тип держави, форма держави, форма державного правління, форма державного устрою, форма політичного (державного) режиму, адміністративно-територіальний поділ, функція держави, правова держава, громадянське суспільство, державний апарат, державний механізм.

Тема 3. Поняття, сутність та походження права.

Анотація Поняття права. Основні теорії походження права. Нормативне, соціологічне та природно-правове (філософське) розуміння права. Право в системі соціального регулювання. Місце права в системі соціальних норм. Правові і політичні норми. Правові і моральні норми. Право і релігія. Ознаки права: нормативність, закріплення норм у визнаних державою джерелах, державна забезпеченість, критерій правомірності поведінки людини в суспільстві. Принципи права. Співвідношення об'єктивного та суб'єктивного права. Функції права.

Основні поняття теми: право, соціальне регулювання, принципи права, функції права.

Тема 4. Правові норми

Анотація Поняття норм права. Основні ознаки норми права: державно-владна природа, загальний характер, формальна визначеність, структура. Структура норми права. Гіпотеза норми права. Диспозиція

норми права. Санкція норми права. Види правових норм. Критерії для класифікації норм права. Матеріальні і процесуальні норми. Регулятивні і охоронні норми. Забороняючи, зобов'язуючі та уповноважуючі норми права. Форми (джерела) права. Правовий звичай. Правовий прецедент. Нормативно-правовий акт. Нормативний правовий договір.

Основні поняття теми: норма права, гіпотеза, диспозиція, санкція, матеріальні норми, процесуальні норми, форма права,

Тема 5. Система права і система законодавства.

Анотація Система права як сукупність норм права. Характеристики системи права. Галузі і інститути права. Публічне і приватне право. Система права і правова система. Співвідношення та взаємовплив системи права та системи законодавства. Поняття системи законодавства. Систематизація законодавства та її способи. Інкорпорація законодавства. Консолідація законодавства. Кодифікація законодавства

Основні поняття теми: система права, галузь права, підгалузь права, інститут права, правова система, система законодавства, систематизація законодавства.

Тема 6. Реалізація норм права

Анотація Поняття дії права. Поняття та основні форми реалізації норм права. Реалізація закону, її форми і методи забезпечення. Застосування норм права як особлива форма його реалізації. Стадії процесу застосування норм права. Прогалини в праві та засоби їх усунення. Реалізація права при існуванні прогалин в законодавстві. Правозастосовний акт. Право в об'єктивному і суб'єктивному значенні.

Основні поняття теми: реалізація права, виконання, використання, додержання, застосування, прогалина в праві, аналогія права, аналогія закону.

Тема 7. Правові відносини

Анотація Правові і інші суспільні відносини. Поняття та зміст правовідносин. Види правовідносин: одно- і двосторонні правовідносини; відносні і абсолютні правовідносини; конституційні, адміністративні, трудові та інші галузеві правовідносини. Суб'єкти права і учасники правовідносин. Правосуб'єктність фізичних і юридичних осіб. Об'єкти правовідносин: матеріальні і духовні блага. Зміст правовідносин. Підстави виникнення, зміни і припинення правовідносин. Види юридичних фактів: дії, події. Правова презумпція.

Основні поняття теми: правовідносини, правосуб'єктність, правоздатність, дієздатність, деліктоздатність, суб'єктивне право, юридичний обов'язок, юридичний факт, презумпція.

Тема 8. Правопорушення та юридична відповідальність

Анотація Громадський та правовий порядок. Правопорядок як реалізована законність. Правомірна поведінка. Поняття та склад правопорушення. Об'єкт правопорушення. Об'єктивна сторона правопорушення. Суб'єкт правопорушення. Суб'єктивна сторона правопорушення. Причини правопорушень. Злочини і проступки як види правопорушень. Поняття, види та функції юридичної відповідальності. Позитивна і негативна юридична відповідальність. Співвідношення понять «юридична відповідальність» та «державний примус».

Основні поняття теми: правомірна поведінка, правопорушення, злочин, проступок. об'єкт правопорушення, суб'єкт правопорушення, суб'єктивна сторона правопорушення, об'єктивна сторона правопорушення. Юридична відповідальність, державний примус.

Плани семінарських занять

Семінарське заняття 1 Загальна характеристика держави. Форма держави

1. Поняття і ознаки держави.
2. Поняття, сутність і основні елементи форми держави.
3. Класифікація політичних режимів, форм державного правління, форм державного устрою.

Список рекомендованої літератури:

Основна

1. [Кудлай, Т. П.](#) Теорія держави і права: Навч. посіб. / Т. П. Кудлай. - К. : НАДУ, 2009. - 94 с.
2. [Скакун, О. Ф.](#) Теорія держави і права. (Енциклопедичний курс): Підручник / О. Ф. Скакун. - Вид. 2-ге, переробл. і доповн. - Х. : Еспада, 2009. - 747 с. [Ел. ресурс] Режим перегляду: http://kafedr.at.ua/board/derzhava_i_pravo/skakun_o_f_teorija_derzhavi_i_prava_pidruchnik_skachat/6-1-0-63
3. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник /О.В. Зайчук (відп.ред.). — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 685 с. [Ел. ресурс] Режим перегляду: http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/zmist.htm

Додаткова:

1. Бабкіна О.В., Волинка К.Г. Теорія держави і права у схемах і визначеннях: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом. — К. : МАУП, 2004. — 144с.
2. Теорія держави і права: Навч. посіб. / Л.М. Шестопалова (упоряд.). — К. : Прецедент, 2004. — 224с.

Семінарське заняття 2: “Система права і система законодавства”.

Питання для обговорення:

1. Поняття системи права, її структурні елементи.
2. Предмет і метод правового регулювання. Галузевий поділ системи права.

3. Співвідношення системи права і системи законодавства.

Рекомендована література:

Основна:

1. [Кудлай, Т. П.](#) Теорія держави і права: Навч. посіб. / Т. П. Кудлай. - К. : НАДУ, 2009. - 94 с.

2. [Скакун, О. Ф.](#) Теорія держави і права. (Енциклопедичний курс): Підручник / О. Ф. Скакун. - Вид. 2-ге, переробл. і доповн. - Х. : Еспада, 2009. - 747 с. [Ел. ресурс] Режим перегляду: http://kafedr.at.ua/board/derzhava_i_pravo/skakun_o_f_teorija_derzhavi_i_prava_pidruchnik_skachat/6-1-0-63

3. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник /О.В. Зайчук (відп.ред.). — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 685 с. [Ел. ресурс] Режим перегляду: http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/zmist.htm

Додаткова:

1. Осауленко О. І. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. для студ. ВНЗ /О.І.Осауленко. — К. : Істина, 2007. — 336 с.

2. Бабкіна О.В., Волинка К.Г. Теорія держави і права у схемах і визначеннях: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом. — К. : МАУП, 2004. — 144с.

3. Теорія держави і права: Навч. посіб. / Л.М. Шестопалова (упоряд.). — К. : Прецедент, 2004. — 224с.

Семінарське заняття 3: “Правовідносини”.

Питання для обговорення:

1 Правосуб`єктність юридичних і фізичних осіб. Обсяги дієздатності.

2 Сутність і зміст правовідносин. Юридичний факт.

Рекомендована література:

Основна:

1. [Кудлай, Т. П.](#) Теорія держави і права: Навч. посіб. / Т. П. Кудлай. - К. : НАДУ, 2009. - 94 с.

2. [Скакун, О. Ф.](#) Теорія держави і права. (Енциклопедичний курс): Підручник / О. Ф. Скакун. - Вид. 2-ге, переробл. і доповн. - Х. : Еспада, 2009. - 747 с. [Ел. ресурс] Режим перегляду: http://kafedr.at.ua/board/derzhava_i_pravo/skakun_o_f_teorija_derzhavi_i_prava_pidruchnik_skachat/6-1-0-63

3. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник /О.В. Зайчук (відп.ред.). — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 685 с. [Ел. ресурс] Режим перегляду: http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/zmist.htm

Додаткова:

1. Осауленко О. І. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. для студ. ВНЗ /О.І.Осауленко. — К. : Істина, 2007. — 336 с.

2. Бабкіна О.В., Волинка К.Г. Теорія держави і права у схемах і визначеннях: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом. — К. : МАУП, 2004. — 144с.

3. Теорія держави і права: Навч. посіб. / Л.М. Шестопалова (упоряд.). — К. : Прецедент, 2004. — 224с.

Змістовий модуль II. Конституційне право

Тема 9. Предмет, джерела і система конституційного права.

Анотація Співвідношення конституційного і державного права. Терміни «конституційне право», «державне право». Використання термінів конституційне і державне право в зарубіжній науці. Конституційне право як провідна галузь правової системи. Значення конституційного права для інших галузей права. Предмет правового регулювання конституційного права як передумова самостійності цієї галузі. Метод правового регулювання в конституційному праві. Метод зобов'язання. Метод заборони. Дозвільний метод. Метод проголошення, підтвердження, конкретизації. Система конституційного права. Конституційно-правові норми як загальнообов'язкові правила поведінки, встановлені чи санкціоновані державою. Конституційно-правові відносини як суспільні відносини, що врегульовані нормами конституційного права. Зміст конституційно-правових відносин. Види інститутів конституційного права. Нормативно-правові акти, судові прецеденти та правові звичаї як джерела конституційного права. Конституційні, органічні і звичайні закони. Нормативно-правові акти органів конституційного контролю. Міжнародні договори.

Основні поняття теми: конституційне право, державне право, конституційно-правовий інститут,

Тема 10. Конституційні засади суспільного і державного ладу

Анотація Поняття і структура суспільного ладу. Визначення і структура суспільного ладу. Відносини (економічні, політичні, соціальні, духовні), - як основа суспільного ладу. Конституційно-правове регулювання суспільних відносин. Конституційно-правовий статус політичних і громадських інститутів (політичних партій, громадських об'єднань, релігійних громад, церкви). Конституційні засади форми держави. Абсолютна, дуалістична, парламентарна монархія. Президентська, парламентарна, змішана республіка.

Основні поняття теми: суспільний лад, державний лад, унітарна держава, парламентарна республіка, президентська республіка, парламентарна монархія,

Тема 11. Конституційні засади статусу людини і громадянина

Анотація Зміст і способи конституційного закріплення прав, свобод і обов'язків. Позитивний і негативний способи закріплення прав і свобод. Історичний розвиток прав і свобод. Класифікація прав і свобод. Індивідуальні і колективні права і свободи. Основні і додаткові права і свободи. Особисті, економічні, соціальні та політичні права і свободи. Обов'язки громадян. Рівність прав, свобод та обов'язків. Поняття і конституційно-правове закріплення громадянства. Набуття громадянства. Припинення громадянства. Особи без громадянства та особи з подвійним громадянством.

Основні поняття теми: конституційні права, конституційні свободи, громадянство, громадянин, особа без громадянства, натуралізація

Тема 12. Виборче право і виборчі системи

Анотація Виборче право як інститут конституційного права та суб'єктивне право громадянина. Поняття «виборчого права» в науці конституційного права. Активне і пасивне виборче право. Віковий ценз, ценз осілості, майновий ценз. Принципи виборчого права. Чергові, позачергові та додаткові вибори. Виборча кампанія. Виборчі округи та виборчі дільниці. Етапи (стадії) виборів: реєстрація виборців та складання списків виборців; висування кандидатів в депутати; голосування; підрахунок голосів; визначення результатів виборів. Види виборчих систем. Мажоритарні, пропорційні та змішані виборчі системи.

Основні поняття теми: виборче право, активне виборче право, пасивне виборче право, виборчий ценз, виборча система, мажоритарна система, пропорційна система,

Тема 13. Парламент як орган законодавчої влади

Анотація Поняття і риси парламенту. Представницький характер парламенту. Організаційна структура і порядок формування парламенту. Однопалатні та двопалатні парламенти. Формування палат. Керівництво парламенту та його палат. Комети та комісії парламенту. Спеціальні комісії парламенту. Розпуск парламенту. Компетенція парламенту. Загальна компетенція парламенту. Законодавча компетенція. Здійснення парламентом контролю за діяльністю органів державної влади, їх посадових і службових осіб. Фінансова компетенція. Інституційно-установчі повноваження парламенту. Кадрові функції парламенту. Участь парламенту у міжнародних відносинах. Акти парламенту. Правові засади законодавчого процесу. Стадії законодавчого процесу: законодавча ініціатива, обговорення законопроекту, прийняття закону, промульгація закону

Основні поняття теми: парламент, парламентський комітет, депутатська фракція, депутатська група, спікер, парламентський контроль, законодавча ініціатива, законодавчий процес, депутатське звернення, депутатський запит, омбудсман, імперативний мандат, бікамералізм.

Тема 14. Конституційний статус глави держави

Анотація Поняття і місце глави держави в системі органів державної влади. Фактичний і юридичний статус глави держави. Форми інституту глави держави. Інститут монарха. Інститут президента. Інститут колегіального глави держави. Легітимація і термін повноважень глави держави. Салічна, кастильська та австрійська системи наслідування престолу. Прямі, непрямі та багатоступеневі вибори президента. Компетенція і відповідальність глави держави. Повноваження глави держави в сфері державного управління. Повноваження глави держави в сфері законотворення. Повноваження глави держави у міжнародних відносинах. Сфера дискреційних повноважень глави держави. Президент України: конституційно-правовий статус.

Основні поняття теми: статус глави держави, президент, монарх, дискреційні повноваження, контрасигнатура,

Тема 15. Уряд як орган виконавчої влади

Анотація Поняття і місце уряду в системі органів державної влади. Уряд як колегіальний орган загальної компетенції. Відносини уряду з політичними партіями. Порядок формування та припинення повноважень уряду. Однопартійні, коаліційні та безпартійні (службові) уряди. Парламентська та позапарламентська моделі формування уряду. Підстави для припинення повноважень уряду. Компетенція уряду: управління державним апаратом, виконання законів, контроль над законодавчою діяльністю парламенту, нормотворчість, здійснення зовнішньої політики. Статус глави уряду та його членів. Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади.

Основні поняття теми: уряд, прем'єр-міністр, міністр, політичний уряд, технічний уряд,

Тема 16. Судова влада

Анотація Конституційно-правові засади формування і функціонування судової влади. Принципи організації і діяльності судової влади. Структура судової влади і система судів. Англосаксонська та континентальна моделі судових систем (їх основні риси). Конституційна юстиція. Адміністративна юстиція. Судова система в Україні. Статус Конституційного Суду України

Основні поняття теми: правосуддя, територіальність, спеціалізація, інстанційність, місцевий суд, апеляційний суд, касаційний суд, конституційний контроль, судова система, адміністративна юстиція.

Тема 17. Конституційні засади адміністративно-територіального устрою. Місцеве самоврядування

Анотація Форми територіального устрою: конституційні характеристики. Унітарна та федеративна держава. Статус суб'єктів

федерації та інших носіїв державної автономії. Розмежування компетенції між федерацією та її суб'єктами. Порядок формування і структура органів місцевого самоврядування. Основні моделі організації публічної влади на місцях. Місцеве управління та самоврядування. Компетенція органів місцевого самоврядування. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з органами державної влади. Конституційні засади адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні

Основні поняття теми: федеративна держава, унітарна держава, автономія, адміністративно-територіальний устрій, місцеве самоврядування, делегування повноважень.

Тема 18. Конституційні процедури

Анотація Поняття і види конституційних процедур. Парламентські і урядові конституційні процедури: учасники, стадії, перебіг строків. Процесуальна діяльність Президента України.

Основні поняття теми: конституційна процедура, стадії конституційної процедури, перебіг строків.

Плани семінарських занять

Семінарське заняття 2: “Конституційний і державний лад в Україні”.

Питання для обговорення:

1. Українська держава як конституційно-правовий інститут.
2. Україна як соціальна, демократична, правова, незалежна і суверенна держава.
3. Характеристики форми держави в Україні.

Рекомендована література:

Основна:

1. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 лип. 1990 р. //Відомості Верховної Ради УРСР.- 1990.- № 31.- Ст. 429.
2. Конституційне право України. Академічний курс : Підр. У 2 т. Т. 2 / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. - К. : Юрид. думка, 2008. - 799 с.
3. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. /ВВР. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
4. Погорілко, В. Ф. Конституційне право України. Академічний курс: Підр.. У 2 т. Т. 1 / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко ; за ред. В. Ф. Погорілка. - К. : Юрид. думка, 2006. - 543 с.
5. Шаповал, В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: Підр./ В. М. Шаповал. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 476 с. [Ел. ресурс] Режим перегляду: http://www.pravo.vuzlib.org/book_z175.html

Додаткова

1. Кравченко В.В. Конституційне право України: Навч. посіб. – 4-е вид., випр. і допов. – К.: Атіка, 2006. – 568 с. [Ел. ресурс] Режим перегляду: http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/konstitucijne_pravo_ukrajini/kravchenko_v_v_konstitucijne_pravo_ukrajini_navchalnij_posibnik_vid_3_te_vipravl_ta_dopov_n_k_atika_2004_512_s/3-1-0-27
2. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: Підручник. — 2.вид., перероб. та доп. — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 509с. [Ел. ресурс] Режим перегляду: http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/konstitucijne_pravo_ukrajini/o_f_frickij_konstitucijne_pravo_ukrajini_pidruchnik_k_jurinkom_inter_2002_536_s/3-1-0-28
3. Шляхтун, П. П. Конституційне право України: Підр./ П. П. Шляхтун. - [2-ге вид.]. - К. : Освіта України, 2010. - 592 с.

Семінарське заняття 3: “Взаємовідносини парламенту, глави держави і уряду”

Питання для обговорення:

1. Взаємини парламенту з урядом як характеристика форми правління.
2. Обсяг, структура і характер повноважень глави держави у відносинах з урядом: зарубіжний досвід і вітчизняна конституційно-правова модель.
3. Обумовленість форми правління суспільно-політичними та соціально-економічними процесами.

Комплект індивідуальних завдань до семінарського заняття

1. Виходячи з конституційних норм, заповніть таблицю:

	США	Французька республіка	Російська Федерація	Італійська республіка	Україна
Статус президента					
Порядок формування уряду					
Форми впливу парламенту на функціонування уряду					
Форми впливу глави держави на функціонування уряду					
Порядок відповідальності уряду					
Форма державного правління					

Рекомендована література:

Основна

1. Конституційне право України. Академічний курс : Підр. У 2 т. Т. 2 / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. - К. : Юрид. думка, 2008. - 799 с.
2. Конституція Італійської республіки від 27 груд.1947 р. .- [Ел. ресурс].- Режим перегляду: <http://www.italia-ru.it/node/4657>
3. Конституція Російської Федерації.- [Ел. ресурс].- Режим перегляду: <http://www.constitution.ru/>
4. Конституція Сполучених Штатів Америки.- [Ел. ресурс].- Режим перегляду: http://www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog/law/usa_const.htm.
5. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. //ВВР. - 1996. - № 30. - Ст. 141.- [Ел. ресурс].- Режим перегляду: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Конституція Франції.- [Ел. ресурс].- Режим перегляду: <http://uznal.org/constitution.php?text=France&language=r>
7. Шаповал, В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: Підр./ В. М. Шаповал. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 476 с. - [Ел. ресурс].- Режим перегляду: http://www.pravo.vuzlib.org/book_z175.html

Додаткова

1. Кравченко В.В.Конституційне право України: Навч. посіб. – 4-е вид., випр. і допов. – К.: Атіка, 2006. – 568 с. - [Ел. ресурс].- Режим перегляду: http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/konstitucijne_pravo_ukrajini/kravchenko_v_v_konstitucijne_pravo_ukrajini_navchalnij_posibnik_vid_3_te_vipravl_ta_dopov_n_k_atika_2004_512_s/3-1-0-27
2. Погорілко, В. Ф. Конституційне право України. Академічний курс: Підр.. У 2 т. Т. 1 / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко ; за ред. В. Ф. Погорілка. - К. : Юрид. думка, 2006. - 543 с. - [Ел. ресурс].- Режим перегляду:<http://www.twirpx.com/file/498436/>
3. Шляхтун, П. П. Конституційне право України: Підр./ П. П. Шляхтун. - [2-ге вид.]. - К. : Освіта України, 2010. - 592 с.

Семінарське заняття 4: «Судовий контроль в системі органів державної влади України»

Питання для обговорення:

1. Необхідність, особливості, зміст, форма, акти судового контролю за конституційністю в Україні.
2. Необхідність, сутність та проблеми запровадження в Україні адміністративної юстиції.

Комплект індивідуальних завдань до практичного заняття

Завдання 6.1. Визначте порядок здійснення конституційного контролю Конституційним судом України.

Форма звітності для завдання 6.1

Вид конституційного контролю	Об'єкт контролю	Суб'єкт звернення	Предмет контролю	Порядок здійснення контролю	Акти
Попередній					
Наступний					

Завдання 6.2. Визначте порядок здійснення судового контролю щодо рішень, дій чи бездіяльності органів місцевого самоврядування

Форма звітності для завдання 6.3

Суб'єкт контролю	Об'єкти контролю	Предмет контролю	Порядок здійснення контролю

Рекомендована література:

Основна

1. Влада в Україні: шляхи до ефективності / ред. рада ...: О.Д.Святоцький (голова) [та ін.]- К.: Журнал «Право України»: Ін Юре, 2010.- 688 с.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV //ВВР.- 2005.- № 35-36,37.- Ст.446.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2747-15>
3. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник/ М. С. Горшенцова, К. О. Закоморна, В. О. Ріяка та ін.; За заг. ред. В. О. Ріяки. — 2-е вид., допов. і перероб, — К.: Юрінком Інтер, 2004. - [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://pravo.biz.ua/content/041/0001.htm>
4. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. //ВВР . - 1996. - № 30. - Ст. 141. - [Ел. ресурс].- Режим перегляду: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Органи державної влади України / За ред. В.Ф.Погорілка: Монографія. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького, 2002. — 592 с. - [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/147238/>

6. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 року // ВВР. – 1996. - № 49. – Ст.272.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=422%2F96-%E2%F0>

7. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 лип. 2010 р. № 2453-VI //ВВР.- 2010.- № 41-42, № 43, № 44-45.- Ст.529- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>

Додаткова

1. Конституційне судочинство. Американський та український досвід / Уклад. А.Ткачук. – К.: Ін-т демократії ім. П.Орлика, 1999. – 110 с.

2. Конституційне право України. Підручник /В.Ф.Погорілко, О.Ф.Фрицький, О.В.Городецький та ін.: За ред.. В.Ф.Погорілка. – 4-е вид. доопр. – К.: Наукова думка, 2003. – 732 с.

3. Фрицький О.Ф. Конституційне право України. Підручник. — 2.вид., перероб. та доп. — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 509с.

Змістовий модуль III.Адміністративне право

Тема 19. Вступ до адміністративного права

Анотація Сутність і роль адміністративного права. Предмет адміністративного права. Адміністративно-правовий метод правового регулювання як сукупність засобів регулюючого впливу права на суспільні відносини в сфері державного управління. Адміністративно-правові норми, їх класифікація, особливості змісту та способів їх викладення. Адміністративно-правові відносини як особливий вид правових відносин, які складаються в сфері публічного управління і мають певні особливості.

Основні поняття теми: адміністративне право, адміністративно-правовий метод, адміністративно-правові відносини.

Тема 20. Суб'єкти адміністративного права.

Анотація Поняття та види суб'єктів адміністративного права. Правове становище таких суб'єктів адміністративного права, як: громадяни України, іноземці, особи без громадянства, органи держави, органи громадських організацій, адміністрації підприємств, установ, організацій, а також органи місцевого самоврядування. Особливі суб'єкти адміністративного права - державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування.

Основні поняття теми: суб'єкт адміністративного права, адміністративно-правовий статус особи, адміністративно-правовий статус громадянина

Тема 21. Діяльність суб'єктів публічної адміністрації

Анотація Поняття та види форм державного управління. Правові та неправові форми державного управління. Правові акти управління: поняття, ознаки та класифікація. Поняття, ознаки та види адміністративно-правових

методів управління. Адміністративні та економічні методи. Переконавання і примус. Види адміністративного примусу

Основні поняття теми: форми державного управління, адміністративно-правові методи управління, адміністративний акт.

Тема 22. Адміністративні провадження: поняття та види.

Анотація Адміністративне провадження та управлінська процедура. Загальна характеристика окремих проваджень. Стадії провадження.

Основні поняття теми: управлінська процедура, адміністративне провадження, стадія провадження.

Тема 23. Адміністративний процес

Анотація Поняття адміністративного процесу. Позитивний адміністративний процес. Судовий адміністративний процес.

Основні поняття теми: адміністративний процес,

Плани семінарських занять

Семінарське заняття “Державні службовці як суб’єкти адміністративного права”.

1. Порядок та умови виникнення і припинення правового статусу державних службовців.

2. Права і обов’язки державних службовців. Обмеження і заборони для державних службовців.

3. Відповідальність державних службовців

Список рекомендованої літератури:

Основна

1. Адміністративне право України. Академічний курс: Підр. У 2 т. Т. 1. Загальна частина / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; редкол.: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. - К. : Юрид. думка, 2007. - 591 с. - [Ел. ресурс].- Режим перегляду: <http://www.ex.ua/view/10825807>

2. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2 т. Т.2. Особлива частина /Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. - К.: Юрид. думка, 2005. – 624 с.

3. Про державну службу. Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723 – XIII. //ВВР.- 1993.- Ст. 490.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3723-12>

Додаткова:

1. Адміністративне право України: Підручник /Ю.П. Битяк (ред.). — К. : Юрінком Інтер, 2007. — 544 с. - [Ел. ресурс].- Режим перегляду: <http://studrada.com.ua/content/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE->

[%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8-%D0%B1%D1%96%D1%82%D1%8F%D0%BA-2007%D1%80](#)

2. Дубенко С.Д. Державна служба і державні службовці в Україні: Навч.-метод. посіб. /За заг.ред. Н.Р.Нижник /С.Д. Дубенко.- К.: Ін юре, 1999.- 244 с.

3. Колпаков В.К. Адміністративне право України / В.К.Колпаков, О.В. Кузьменко. - К.: Юрінком Інтер, 2003.- 544 с. - [Ел. ресурс].- Режим перегляду http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/administrativne_pravo_ukrajini/kolpakov_v_k_kuzmenko_o_v_administrativne_pravo_ukrajini_pidruchnik_k_jurinkom_inter_2003_544_s/5-1-0-33

4. Петришин А.В. Государственная служба. Историко-теоретические предпосылки, сравнительно-правовой и логико-понятийный анализ /Петришин А.В.- Х.: Факт, 1998.- 168 с.

Семінарське заняття: "Право громадян на захист від неправомірних дій чи бездіяльності публічної адміністрації"

Питання для обговорення:

1. Гарантії прав і свобод громадянина і особи у сфері публічної влади.
2. Звернення громадян й їхні види. Порядок розгляду звернень громадян.
3. Судловий захист суб'єктивних прав і законних інтересів громадян.

Рекомендована література:

Основна:

1. Адміністративне право України. Академічний курс: Підр. У 2 т. Т. 1. Загальна частина / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; редкол.: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. - К. : Юрид. думка, 2007. - 591 с. - [Ел. ресурс].- Режим перегляду: <http://www.ex.ua/view/10825807>

2. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2 т. Т.2. Особлива частина /Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. - К.: Юрид. думка, 2005. – 624 с.

3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. №2747-IV //ВВР. – 2005. – №35-36, 37. – Ст. 446. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2747-15>.

4. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. //Відом. Верховної Ради України (ВВР). - 1996. - № 30. - Ст. 141.

5. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовт.1996 р. № 393/96-ВР // ВВР.- 1996.- N 47.- Ст.256

6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 тр. 1997 р. № 280/97-ВР // ВВР.- 1997.- № 24.- Ст. 170

7. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 року №1789-XII // ВВР. – 1991. – №53. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1789-12>.

8. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 гр. 1997 р. № 776/97-ВР // ВВР.- 1998.- № 20.- Ст.99 [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=776%2F97-%E2%F0>

Додаткова:

1. Адміністративне право України: Підручник /Ю.П. Битяк (ред.). — К. : Юрінком Інтер, 2007. — 544 с. - [Ел. ресурс].- Режим перегляду: <http://studrada.com.ua/content/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8-%D0%B1%D1%96%D1%82%D1%8F%D0%BA-2007%D1%80>

2. Колпаков В.К. Адміністративне право України / В.К.Колпаков, О.В. Кузьменко. - К.: Юрінком Інтер, 2003.- 544 с. - [Ел. ресурс].- Режим перегляду http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/administrativne_pravo_ukrajini/kolpakov_v_k_kuzmenko_o_v_administrativne_pravo_ukrajini_pidruchnik_k_jurinkom_inter_2003_544_s/5-1-0-33

Семінарське заняття 9: “Вимоги до юридичних актів управління, підстави та порядок їх видання та скасування”.

Питання для обговорення:

1. Поняття та ознаки юридичного акта органу управління.
2. Вимоги, що пред’являються до актів управління.
3. Порядок розробки, прийняття, опублікування, вступу в дію та скасування актів управління.

Рекомендована література:

Основна:

1. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2т. Т.2. Особлива частина /Ред. колегія: В.Б. Авер’янов (голова) та ін. - К.: Юрид. думка, 2005. – 624 с.

2. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007р. № 950 //ОБУ. – 2007. - №54. – Ст.2180.

3. Про затвердження Типового регламенту місцевої державної адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 гр. 1999 р. №2263 //ОБУ.- 1999.- № 50.- Ст. 2456.

4. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 7 жовт. 2010 № 2591-VI // ОБУ.- 2010.- № 79.- Ст. 2792

5. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI // ВВР. – 2010.- № 14-15, 16-17. – Ст. 133.

6. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 берез. 2011р. № 3166-VI // ОВУ.- 2011.- № 27.- Ст. 1123

Додаткова:

1. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України /Автор-упорядник В.П. Тимошук. – К.: Факт, 2003. – 496с.

2. Адміністративне право України: Підручник /Ю.П. Битяк (ред.). — К. : Юрінком Інтер, 2005. — 544с.

3. Колпаков В.К. Адміністративне право України / В.К.Колпаков, О.В. Кузьменко. - К.: Юрінком Інтер, 2003.- 544 с.

4. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лист. 2010 р. № 996 // ОВУ.-2010.- № 84.- Ст.2945

IV. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Разом: 162 год. З них: лекції (8 год.), семінарські заняття (8 год.), самостійна робота (138 год.), модульний контроль (8 год.)

I СЕМЕСТР

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I								Змістовий модуль II		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Теми											
Лекції (бали)		1	1			1				1	
Семінарські заняття (бали)		1			1		1			1	
СР (бали)				6							6
Поточний контроль (вид, бали)	Участь у роботі на семінарі – 10, (в т. ч.: доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)										
Модульний контроль	<i>КМР – 1 (I модуль; 25 балів)</i>										

II СЕМЕСТР

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I								Змістовий модуль II				
	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
Теми													
Лекції (бали)		1	1	1	1				1	1	1		
Семінарські заняття (бали)				1	1				1	1	1		
СР (бали)						6		6				6	
Поточний контроль (вид, бали)	Участь у роботі на семінарі – 10 (в т. ч.: доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)												
Модульний контроль	<i>КМР – 1 (II модуль; 25 балів)</i>												
Модульний контроль	<i>КМР – 2 (III модуль; 25 балів)</i>												

V. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів передбачає цілеспрямований пошук ефективних способів вивчення курсу, свідоме ставлення та послідовність в роботі, вміння використовувати наявну літературу і публікації у періодичних виданнях та інтернет-мережі, планування цілеспрямованої пізнавальної та дослідницької роботи.

Формами контролю самостійної роботи можуть бути:

- ✓ складання списку наукових, науково-популярних і періодичних джерел з теорії та історії державного управління;
- ✓ презентація знань на семінарських заняттях;
- ✓ складання анотацій підручників, посібників та спеціальних видань з теорії та історії державного управління;
- ✓ підготовка виступів на наукових конференціях з даної проблематики.
- ✓ експрес-опитування на аудиторних заняттях
- ✓ проведення модульного контролю

Аудиторна робота студентів передбачає роботу студента під час лекційних та семінарських занять, групових та індивідуальних консультацій.

Поряд з цими формами використовуються *тестові завдання, письмові контрольні опитування, захист рефератів.*

№	Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали	Тижні
Змістовний модуль 1. Теорія держави і права				
1.	Поняття теорії держави і права (6)	Модульний контроль	5	
2.	Загальна теоретична характеристика держави.(6)	Презентація знань на семінарі	10	
3.	Поняття, сутність та походження права (6).	Модульний контроль	5	
4.	Правові норми (6)	Письмове опитування	6	
5.	Система права і система законодавства (6)	Презентація знань на семінарі	10	
6.	Реалізація норм права (6)	Модульний контроль	5	
7.	Правові відносини (6)	Презентація знань на семінарі	10	
8.	Правопорушення та юридична відповідальність (6)	Модульний контроль	5	
Змістовий модуль 2 Конституційне право				

9.	Предмет, джерела і система конституційного права(6).	Модульний контроль	5	
10.	Конституційні засади суспільного і державного ладу (6)	Презентація знань на семінарі	10	
11.	Конституційні засади статусу людини і громадянина (6)	Письмове опитування	6	
12.	Виборче право і виборчі системи (6)	Модульний контроль	5	
13.	Парламент як орган законодавчої влади (6)	Модульний контроль	5	
14.	Конституційний статус глави держави (6)	Модульний контроль	5	
15.	Уряд як орган виконавчої влади (6).	Презентація знань на семінарі	10	
16.	Судова влада (6).	Презентація знань на семінарі	10	
17.	Конституційні засади адміністративно-територіального устрою. Місцеве самоврядування (6)	Письмове опитування	6	
18.	Конституційні процедури (6)	Модульний контроль	5	
Змістовний модуль 3				
Адміністративне право				
19.	Вступ до адміністративного права (6)	Письмове опитування	6	
20.	Суб'єкти адміністративного права.(6)	Презентація знань на семінарі	10	
21.	Діяльність суб'єктів публічної адміністрації (6)	Презентація знань на семінарі	10	
22.	Адміністративні провадження: поняття та види (6).	Презентація знань на семінарі	10	
23.	Адміністративний процес (6)	Письмове опитування	6	
Разом 138 годин			Разом 165 балів	

VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

I СЕМЕСТР

Вид роботи	Максим. кількість балів	Змістовий модуль I								Змістовий модуль II			Підсумок	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
Теми														
Відвідування лекцій	1		1	1			1				1		4	
Відвідування семінарських занять)	1		1			1		1			1		4	
Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання)	6						6					6	12	
Робота на семінарському занятті (в т. ч.: доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії	10		10			10		10				10	40	
Виконання модульної контрольної роботи	40	40											40	
Всього			12	1		11	7	11				12	6	100

II СЕМЕСТР

Вид роботи	Максимальна кількість балів	Змістовий модуль II							Змістовий модуль III					Підсумок	
		12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23		
Теми															
Відвідування лекцій)	1		1	1	1	1				1	1	1		7	
Відвідування семінарських занять)	1				1	1				1	1	1		5	
Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання)	6							6		6				6	18
Робота на семінарському занятті (в т. ч.: доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)	10				10	10				10	10	10		50	
Виконання модульної контрольної роботи	25	25							25					50	
Всього														130	

Питання до підсумкового контролю з дисципліни «Право в державному управлінні»

Модуль 1

1. Предмет, метод і функції теорії держави і права.
2. Місце науки теорії держави і права в системі юридичних наук.
3. Поняття держави.
4. Ознаки держави.
5. Причини виникнення держави.
6. Основні теорії походження держави.
7. Типологія держав.
8. Історичні типи держави.
9. Форма держави.
10. Форма державного правління.
11. Форма державного устрою.
12. Форма політичного (державного) режиму.
13. Функції держави.
14. Механізм держави.
15. Поняття права.
16. Основні теорії походження права.
17. Право в системі соціального регулювання.
18. Ознаки права.
19. Співвідношення природного, об'єктивного та суб'єктивного права.
20. Поняття норми права.
21. Основні ознаки норми права.
22. Структура норми права.
23. Види правових норм.
24. Форми (джерела) права.
25. Характеристики системи права.
26. Галузі і інститути права.
27. Система права і правова система.
28. Співвідношення системи права та системи законодавства.
29. Поняття системи законодавства.
30. Систематизація законодавства та її способи.
31. Поняття та основні форми реалізації норм права.
32. Застосування норм права як особлива форма його реалізації.
33. Прогалини в праві та засоби їх усунення.
34. Поняття та зміст правовідносин.
35. Правосуб'єктність фізичних і юридичних осіб.
36. Зміст правовідносин.
37. Види юридичних фактів.
38. Правомірна поведінка.

39. Поняття та склад правопорушення.
40. Поняття, види та функції юридичної відповідальності.

Модуль II

1. Співвідношення конституційного і державного права.
2. Предмет правового регулювання конституційного права.
3. Метод правового регулювання в конституційному праві.
4. Види інститутів конституційного права.
5. Джерела конституційного права.
6. Поняття і структура суспільного ладу.
7. Конституційно-правове регулювання суспільних відносин.
8. Конституційно-правовий статус політичних і громадських інститутів
9. Конституційні засади форми держави.
10. Зміст і способи конституційного закріплення прав, свобод і обов'язків людини і громадянина.
11. Класифікація прав і свобод.
12. Поняття і конституційно-правове закріплення громадянства.
13. Набуття та припинення громадянства.
14. Виборче право як інститут конституційного права та суб'єктивне право громадянина.
15. Активне і пасивне виборче право. Виборчі цени.
16. Чергові, позачергові та додаткові вибори.
17. Етапи (стадії) виборів.
18. Виборча система.
19. Види виборчих систем.
20. Поняття і риси парламентів.
21. Організаційна структура і порядок формування парламентів.
22. Компетенція парламентів.
23. Конституційно-правові засади законодавчого процесу в Україні.
24. Стадії законодавчого процесу.
25. Поняття і місце глави держави в системі органів державної влади.
26. Форми інституту глави держави.
27. Компетенція і відповідальність глави держави.
28. Сфера дискреційних повноважень глави держави.
29. Президент України: конституційно-правовий статус.
30. Поняття і місце уряду в системі органів державної влади.
31. Порядок формування та припинення повноважень уряду.
32. Компетенція уряду.
33. Статус глави уряду та його членів.
34. Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади.

35. Конституційно-правові засади формування і функціонування судової влади.
36. Англосаксонська та континентальна моделі судових систем.
37. Конституційна юстиція.
38. Адміністративна юстиція.
39. Судова система в Україні.
40. Правовий статус Конституційного Суду України.
41. Федеративна держава.
42. Унітарна держава.
43. Розмежування компетенції між федерацією та її суб'єктами.
44. Порядок формування і структура органів місцевого самоврядування.
45. Компетенція органів місцевого самоврядування.
46. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з органами державної влади.
47. Конституційні засади адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні.
48. Поняття і види конституційних процедур.
49. Парламентські конституційні процедури.
50. Урядові конституційні процедури.

Модуль III

1. Сутність і роль адміністративного права.
2. Предмет адміністративного права.
3. Адміністративно-правовий метод правового регулювання.
4. Адміністративно-правові відносини як особливий вид правових відносин.
5. Поняття та види суб'єктів адміністративного права.
6. Адміністративно-правовий статус особи.
7. Адміністративно-правовий статус громадянина.
8. Адміністративно-правовий статус іноземців.
9. Адміністративно-правовий статус державних службовців.
10. Адміністративно-правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування.
11. Поняття та види форм державного управління.
12. Правові форми державного управління.
13. Неправові форми державного управління.
14. Правові акти управління: поняття, ознаки та класифікація.
15. Поняття, ознаки та види адміністративно-правових методів управління.
16. Адміністративне провадження.
17. Стадії адміністративного провадження.
18. Поняття адміністративного процесу.

19. Позитивний адміністративний процес.
- 20.** Судовий адміністративний процес.
21. Особливості формування та функціонування місцевих державних адміністрацій в Києві та Севастополі.
22. Акти Кабінету Міністрів України.
23. Визначення структури і чисельності працівників місцевих державних адміністрацій в Україні
24. Повноваження місцевих державних адміністрацій в Україні
25. Порядок призначення і особливості відповідальності керівників місцевих державних адміністрацій в Україні
26. Правовий статус місцевих державних адміністрацій в Україні.
27. Звернення громадян: поняття та види.
28. Повноваження центральних органів виконавчої влади в Україні.
29. Порядок призначення і особливості відповідальності керівників центральних органів виконавчої влади в Україні.
30. Види центральних органів виконавчої влади в Україні.
31. Правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні
32. Особливості формування та функціонування місцевих державних адміністрацій в АР Крим.
33. Акти місцевих державних адміністрацій в Україні
34. Відповідальність Кабінету Міністрів України.
35. Порядок формування Кабінету Міністрів України.
36. Акти центральних органів виконавчої влади в Україні.
37. Повноваження Кабінету Міністрів України
38. Судовий контроль за законністю рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень в Україні.
39. Порядок розгляду звернень громадян.
40. Дисциплінарна відповідальність державних службовців

Згідно з «Положенням про організацію навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи навчання в Київському міському педагогічному університеті імені Б.Д. Грінченка», результати навчання студентів щодо опанування навчальної дисципліни оцінюються за 100-бальною шкалою.

При цьому у процесі навчання за цим предметом студент може заробити максимальну 100 балів.

Враховуючи підрахунок за цією таблицею, максимальна кількість балів, яку може набрати студент у процесі навчання у першому семестрі становить 100, відтак перевідний коефіцієнт становитиме для цієї дисципліни $100:100=1$. Тому при підсумовуванні балів, набраних за таблицею, одержану суму належить поділити на 1. У другому семестрі максимальна кількість балів буде 130, тож перевідний коефіцієнт обраховується як 1,3 ($130:100$). Саме на 1,3 мають ділитися усі бали набрані студентом у другому семестрі.

Наприклад, студент впродовж першого семестру, відвідував лекції, семінарські заняття, виступав з повідомленнями на семінарах, виконував контрольні роботи та ІНДЗ і набрав за цією таблицею 95 балів. У цьому разі слід 95 поділити на 1, одержимо 95 балів. Таким чином, студент отримав оцінку «відмінно» (A). У другому семестрі ця ж кількість балів ділиться на 1,3, тож оцінка - тільки 73 бали - "задовільно" (D).

Для одержання позитивної оцінки студентові необхідно набрати не менше 60 балів. Студентові, який набрав від 0 до 59 балів виставляється «незадовільно».

Переведення результатів, отриманих за 100-бальною шкалою оцінювання в 4-х бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється за такою схемою:

Оцінка ECTS	Значення оцінки	Оцінка за шкалою університету	За національною шкалою
A	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками	90 – 100 балів	відмінно
B	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	82-89 балів	добре
C	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	75-81 балів	
D	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	69-74 балів	задовільно
E	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	60-68 балів	

FX	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	35-59 балів	Незадовільно
F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни	1-34 балів	

УІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. У 2 т. Т. 1. Загальна частина / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; редкол.: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. - К. : Юрид. думка, 2007. - 591 с.

1. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. У 2 т. Т. 2. Особлива частина / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; редкол.: В. Б. Авер'янов (голова) [та ін.]. - К. : Юрид. думка, 2009. - 599 с

2. Погорілко В.Ф. Конституційне право України: підручник / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко ; М-во освіти і науки України, М-во юстиції України. - 2-ге вид., переробл. та доопрац. - К. : Прав. єдність, 2010. - 431 с.

3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / О. Ф. Скакун ; 3-те вид., доповн. і переробл. - К. : Алерта, 2012. - 524 с.

4. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / О. В. Зайчук, А. П. Заєць, В. С. Журавський та ін. ; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 685 с.

5. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підручник / В. М. Шаповал ; М-во освіти і науки України. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 476 с.

Додаткова:

1. Барабаш Ю.Г. **Парламентський контроль в Україні** (конституційно-правовий аспект) : монографія / Ю.Г. Барабаш. - Х. : Легас, 2004. - 191 с

2. Батанов О. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: Монографія. За ред. В.Ф.Погорілка. / О.В. Батанов. – К.: Ін Юре, 2003. – 511 с.

3. Гринюк Р.Ф. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація: Монографія./ Р.Ф.Гринюк. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2004. – 386 с.

4. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник/ М. С. Горшеньова, К. О. Закоморна, В. О. Ріяка та ін.; За заг. ред. В. О. Ріяки. — 2-е вид., допов. і перероб., — К.: Юрінком Інтер, 2004.- 544 с.

5. Конституційне судочинство. Американський та український досвід / Уклад. А.Ткачук. – К.: Ін-т демократії ім. П.Орлика, 1999. – 110 с.

6. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / І. І. Бодрова [та ін.] ; за ред. С. Г. Серьогіної ; Національний університет "Юридична академія України ім. Я. Мудрого". - Х. : Право, 2011. - 360 с.

7. Теорія держави і права : підручник / За ред. С.Л. Лисенкова. - К. : Юрінком Інтер, 2005. - 447 с.

8. Кравченко В.В. Конституційне право України [Текст] : навч. посіб. / В.В. Кравченко. - 4-те вид. випр., допов. - К. : АТІКА, 2006. - 568 с.

9. Конституційне право України. Академічний курс : підручник. У 2 т. Т. 2 / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. - К. : Юрид. думка, 2008. - 799 с.
10. Шляхтун П.П./ Конституційне право України: підручник / П. П. Шляхтун. - [2-ге вид.]. - К. : Освіта України, 2010. - 592 с.
11. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
12. Адміністративне право України: Підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — 544 с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. //ВВР . - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Акт проголошення незалежності України: Прийнятий Верховною Радою України 24 серп. 1991 р. //ВВР . - 1991. - № 38. - Ст. 502.
3. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 лип. 1990 р. //Відомості Верховної Ради УРСР. - 1990. - № 31. - Ст. 429.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV //ВВР (ВВР).- 2005.- № 35-36,37.- Ст.446.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2747-15>
5. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 лист. 2011 р № 4061-VI //ВВР. - 2012. - № 10-11. - Ст. 73.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>
6. Про вибори Президента України: Закон України від 5 бер. 1999 р. № 474-XIV //ВВР. - 1999 - № 14. - Ст. 81.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=474-14>
7. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 6 лист. 2012 р. № № **5475-VI**//ОБУ.- 2012.- № 92. - Ст. 3729.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5475-17>
8. Про державну службу. Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723 – XIII. //ВВР.- 1993.- Ст. 490.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3723-12>
9. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року // ВВР. –1996. - № 47. – Ст. 256.
10. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 7 жовт. 2010 № 2591-VI // Офіційний вісник України.- 2010.- № 79.- Ст. 2792
11. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квіт. 1995 р. № 116/95-ВР //ВВР . - 1995.- № 19.- Ст.134. – 1998. - № 40-41. – Ст.250. [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=116%2F95-%E2%F0>
12. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 року // ВВР. – 1996. - № 49. – Ст.272.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=422%2F96-%E2%F0>

13. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 року // ВВР. – 1991. - № 4. – Ст.20; 1992. - № 36. – Ст.526; 1993. - № 11. – Ст. 83; 1994. - № 26. – Ст. 216; 1995. - № 15 – Ст.102.
14. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квіт. 1999 р. № 586-XIV // ВВР . - 1999. - № 20-21. - Ст. 190. [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=586-14>
15. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2365-III // Відом. Верховної Ради. - 2001. - № 23. - Ст. 118.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2365-14>
16. Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим: Закон України від 2 бер. 2000 р. № 1524-III // ВВР. – 2000. - № 21. – Ст.158.
17. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1789-XII // ВВР. – 1991. -№ 53. - [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1789-12>
18. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 бер..1998 р. № 183/98-ВР // ВВР.- 1998.- № 35.- Ст.237
19. Про Рахункову палату: Закон України від 11 лип. 1996 р. № 315/96-ВР // ВВР (ВВР).- 1996.- № 43.- Ст.212 [Ел. ресурс].- Режим доступу:<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=315%2F96-%E2%F0>
20. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI // ВВР. – 2010. - № 14-15, 16-17. – Ст.133.- 134; № 21. – Ст.223.
21. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 року // ВВР. – 1992. - № 27. – Ст.383. - [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2229-12>
22. Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 року № 2790-XII // ВВР. – 2001. - №42. - Ст.212. [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2790-12>
23. Про столицю України - місто-герой Київ: Закон України від 15 січ 1999 р. № 401-XIV //ВВР . - 1999. - №11. - Ст. 79 [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=401-14>
24. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07 лип. 2010 р. № 2453-VI //ВВР.- 2010.- № 41-42, № 43, № 44-45.- Ст.529
25. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 гр. 1997 р. № 776/97-ВР // ВВР.- 1998.- № 20.- Ст.99 [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=776%2F97-%E2%F0>
26. Про центральні органи виконавчої влади Закон України від 17 берез. 2011р. № 3166-VI // ОВУ.- 2011.- № 27.- Ст.1123
27. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30.06.2004 № 1932-IV //ВВР.- 2004. - № 36. - Ст. 448.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1932-15>
28. Про Комісію при Президентові України з питань громадянства: Указ Президента України від 30 квіт 2005 р. № 740/2005. [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=740%2F2005>

29. Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України: Указ Президента України від 15 лист.2006 р. № 970/2006 //ОБУ.- 2006.- № 47.- Ст. 3123.- 2008.- № 24.- Ст. 728.

30. Про Положення про Представника Президента України у Верховній Раді України: Указ Президента України від 15 лют. 2008 р. № 133/2008 //ОБУ.- 2008.- № 13.- С.323.

31. Деякі питання Секретаріату Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 груд.2010 р. №1151 //ОБУ.- 2011.- № 3.- Ст. 175. [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1151-2010-%D0%BF>

32. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України № 996 від 3 лист.. 2010 р. //ОБУ. – 2010. - № 84. – Ст.2045 [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>

33. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 950 //ОБУ.- 2007.- № 54.- Ст. 2180 - [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=950-2007-%EF>

34. Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 квіт.. 2012 р. № 606 //ОБУ.- 2012.- №50.- Ст.1984.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/606-2012-%D0%BF>

35. Про затвердження Типового регламенту місцевої державної адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 гр. 1999 р. №2263 //ОБУ.- 1999.- № 50.- Ст. 2456.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2263-99-%EF>

36. Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2005 року № 179 //ОБУ.- 2005.- № 11.- Ст.522.- [Ел. ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=179-2005-%EF>

Рекомендовані адреси сайтів.

1. Верховна Рада України. – <http://portal.rada.gov.ua/>
2. Верховний Суд України - <http://www.scourt.gov.ua/>
3. Голос України. - <http://www.uamedia.visti.net/golos/>
4. Дзеркало тижня. - <http://www.zerkalo-nedeli.com>
5. Кабінет Міністрів України - <http://www.kmu.gov.ua>
6. Конституційний Суд України - <http://www.ccu.gov.ua/pls/wccu/indx>
7. Міністерство юстиції. - <http://www.minjust.gov.ua>
8. Офіційна сторінка Президента України. - <http://www.president.gov.ua>
9. Рада національної безпеки і оборони. – <http://www.rainbow.gov.ua>
10. Урядовий кур'єр. – <http://www.uamedia.visti.net/uk/>
11. Центральна виборча комісія - <http://www.cvk.gov.ua/>